

[c6ra] *Hoe dat Olivier van Castillen tot hem comen sach een grote menichte van ghewapenden ridderen ende ander mannen met groten state, wonderliken ende in menigherhande manieren ghecleet ende ghehabitueert ende oec seer rijckelic toeghemaect.*

Capittel .xxij. ¹

Nae tgene dat ghi hier voren ghehoert hebt, soe bleef Olivier vier daghen in die heremitagie mitten goeden man, ende het en waren mer twee daghen totten eersten daghe vanden torneoye. ² Mer die heremitagie en was niet meer dan een halve mile ghelegen vander stat van Lonnen. ³ Ende als Olyvier hem selven verwandelen ghinc tot buten den foreeste ofte woestine, so mochte hi volmaectelic die stat sien ende die plaetse daermen dat torneoye houden soude, welcke plaetse al o[m] ⁴ beloken ende ghenaghelt was met borderen ⁵ ende met andere dinghen. ⁶ Ende hi sach proeven die salen, ⁷ stegerepen, ⁸ breydelen ⁹ ende harnasch ende ander tughen. ¹⁰ Mer hi en nam daer niet vele ghenoechten in, want hi hadde altijt anxte ende vreesse als dat hem sinen ridder vergheten soude hebben. ¹¹ Ende om dat den tijt also cort was, soe hadde hi grote twijfelinghe in sijn sake, ende hem was berouwen dat hi den voerseiden ridder also veel geloeft hadde, ende oec mede den tijt dat hi gheweest hadde in die heremitagie, als dat hi

1. ¶ Comment oliuier vit venir plusieurs cheualiers et aultres gens en grant estat et diuersement habilles. Le .xxij. chapitre

2. Ainsi que vous aues oy seiourna Oliuier en lhermitage auèques le prodhomme par lespace de quatre iours et ny auoyt mes que deux iours iusques au premi-[c3v]er iour du tournoy.

3. lhermitage nestoit pas a plus de demye lieue de londres.

4. Homburch [1510]: al onbeloken — verbeterd naar Jan van Ghelen 1576.

5. beloken ende ghenaghelt was met borderen: afgesloten en voorzien van een omheining

6. Et quant oliuier sen alloit esbatre iusques hors la forest il pouoit planement choysir la ville et la place la ou le tournoy se deuoit tenir qui ia estoit tout enuironne de houx

7. salen: zadels

8. stegerepen: stijgbeugels

9. breydelen: teugels

10. et si voioit essayer ces selles et ses destriers et pareillement ces harnoy

11. dont il ne prenoit guaire de plaisir. car il auoit tousiours doute quil ne fust oublie de son cheualier

niet op ghenomen en hadde te gaen tot in die stat om te sien die ghene, om die welcke also menighe edele mannen hem selven so pijnden ende alsulcke naersticheit deden, ende van wien men also veel doechden seide. ¹ Mer hi en dorstet niet doen uut vreesen als dat hem die ridder niet en vonde ter plaetsen daert gheseit was. ² In deser ma-[c6rb]nieren voerleden dese twee dagen. ³

Ende als den dach quam als dat hem alle mannen vinden souden op die bane, ⁴ peynst ende denct in wat druck ende lijden dat doe die scamele Olivier was. ⁵ Ende al was sijn herte besloten ende droevich, niemant en derf hem des verwonderen. Ende als hi aldus voer die dore vander heremitagie stont, so en hoerde hi niet een blat rijstelen, hem en dochte altijs dat sijn ridder quame, ende hi verbeyde so lange dat hem alle sijn hope ontgaen was. ⁶

Ende als hi aldus dructelick bleef verwachtende nae sinen ridder, hier ende dair siende of hi hem eenichsins vernemen mochte, so hoerde hi een grote menichte van volcke te paerde in dat wout, ende alsoe peynsde Olivier dattet eenich edel man was die oec metten anderen in dat tornoye wilde wesen. ⁷ Doen sach hi derwaert aen, ende hi sach wel totten getale van vijftien edel mannen ghecleet met tabberts van

1. Et pour ce que le temps estoit bref il faisoit grant doubte de son fait et se repentoit beaucoup de ce quil lauoit creu Et aussi que pendant le temps quil auoit seiourne en lhermitage ne festoit traueille de aller iusques en la ville veoir celle pour la quelle tant de nobles hommes se mettoient en peine et de qui tant de biens se disoit

2. Mais pas ne lauoit ose faire de crainte que son cheualier ne le trouuast pas au lieu ordonne

3. et en cest estat se passerent ces deux iours

4. bane: toernooiveld

5. et quant vint au iour que tout homme se deuoit trouuer sur les rens. pense en quelle douleur estoit le poure oliuier et se son cueur estoit fort serre nul ne sen doit donner merueille

6. Il estoit au deuant de lhuys de lhermitage et nouoyt pas vne feule cheoir quil ne pensast que son cheualier venist tousiours tant y attendit que toute esperance luy estoit faillye

7. et ainsi quil estoit en cest estat il oyt grant force de cheuaucheurs parmy la forest. si se pensa oliuier que cestoit aulcun noble homme qui au tournoy avecques les aultres vouloit aller.

swarten ¹ satijne, ende haer luder ander habiten ende cleederen waren alle swart, ende si waren gheseten op swarte paerden, ghetuycht vander selver verwen, ² ende elc van hem luyden droeghen een glavie ³ verdeckt met swarten fluwele. ⁴ Ende daer nae quamen tien ridders ghecleet met lange tabbarts van swarten fluwele ghevoedert ⁵ mit maerters, ⁶ ende si brochten achter hem luden een swart steec paert, verdeckt totten buycke ⁷ met gulden lakenen, ende dat ghetughe ⁸ van vijftien pagien, gheseten op grote steeck paerden ⁹ van ghelijken hare ¹⁰ ende verdecsel van ghelijcker verwen. ¹¹ Ende daer nae waren wel .LX.

1. In een oudere tekst zou deze in het zwart geklede stoet ongetwijfeld geïnterpreteerd zijn als een duivels gezelschap. Het laat-antieke en middeleeuwse christendom maakte intensief en systematisch gebruik van beeldspraak rond de tegenstelling licht en duisternis, wit en zwart, helder en donker, schoon en vuil, waarbij alles dat licht is of licht geeft, goed is, en alles dat donker is, fout is. Zwarte kleding was daarom taboe en werd ook niet als rouwkleur gebruikt. Daarvoor gebruikte men paars. Maar aan het einde van de Middeleeuwen, met name aan het Bourgondische hof, wordt zwarte of donkergrijze kleding haute couture.

2. verwen: kleur

3. glavie: lans

4. puys regarda cele part et vit bien iusques au nombre de quinze gentilz hommes vestus de robbes de saitin noir et le surplus de leurs habillemens tous noirs montes sur noirs cheuaulx enharnaches de mesme couleur lesquelz portoient chascun vne lance couuerte de velours noir

5. ghevoedert: gevoerd

6. maerters: marterbont

7. buycke: de vertaling is correct, maar de brontekst is corrupt. Hs. Gent, UB 470, fol. 52v leest hier: “houchie jusques en terre de drap dor noir”. — Lees daarom: verdeckt totter aerden met gulden lakenen [...].

8. ende dat ghetughe van: te begrijpen als: gevolgd door — de vertaler heeft geprobeerd er het beste van te maken, maar dat is niet gelukt want de brontekst is corrupt. Hs. Gent, UB 470, fol. 52v leest hier: “Après Iceus venoient .x. nobles cheualiers vestu de Robes longues de vellour samblable fourre de martres et apres vng autre cheualier vestu de Robe longue de vellours samblable fourree de martres Et menoit on en main apres lui vng coursier moreau houchie jusques en terre de drap dor noir Et le sieuoient .xv. pages montes sus coursie[r]s de pareil poil et la houcheure toutte longue de pareil velours et ausy de pareille couleur”. — Lees daarom: ende hem volchden vijftien pagien [...].

9. steeck paerden: (grote) toernooipaarden

10. hare: haarkleur

11. Et apres yceulx venoient dix cheualiers vestus de robbes longues de velours semblable et fourrees de martres et menoient apres eulx vng courcier moreau house iusques au ventre de drap dor et le frenoy .xv. pages montes sus coursiers de pareil poil et heuse de pareille couleur.

of .LXX. knapen vander cleedinghe vanden anderen, uut ghenomen dat si ghecleedt waren met lakene. ¹

1. Et apres estoient bien .xl. ou quatre vingtz varlets de la liuree des aultres reserue quilz estoient vestus de drap :